

Vilniaus universiteto M. K. Sarbievijaus kiemo fragmentas. Danutės Mukienės nuotrauka

tokios literatūros skaitykla. Be to, Meilės ir Kazio Lukšų šeima puoselėjo bičiulystės ryšius su Aldona Liobyte, Antanu Krutuliu, Broniumi Untuliu, Karužų, Broniaus ir Aliutės Juškų šeimomis.“⁶

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, S. Litvinaitė aktyviai dalyvavo šalies švietimo darbe, buvo viena iš Švietimo reformos programos kūrėjų, dirbo metodininke Vilniuje veikusioje Respublikinėje mokyklų filmotekoje.

Stasė Litvinaitė mirė 2003 metais. Ji palaidota Vilniaus Karveliškių kapinėse.

Parengė Danutė Mukienė

¹ Iš darbo Vilniaus universitete atleista 1959 m. kovo 1 d.

² „Lietuvių literatūros katedra“, Vilniaus universitetas: <https://www.flf.vu.lt/institutai/lkviti/struktura/llk> (žr. 2025-01-15).

³ „Suteikti atminties diplomai: Litvinaitė Stasė“, Vilniaus universitetas: <https://www.vu.lt/apiemus/istorija/griztanti-atmintis/suteikti-atminties-diplomai?nId=11945> (žr. 2025-01-15).

^{4,5} Arūnas Streikus, „Lietuvių literatūros katedros byla – vienas juodžiausių puslapių okupacinio laikotarpio universiteto istorijoje“, Vilniaus universitetas: <https://naujienos.vu.lt/lietuviu-literaturos-katedros-by-la-vienas-juodziausiu-puslapiu-okupacinio-laikotarpio-universiteto-istorijoje/> (žr. 2025-01-15).

⁶ „Bičiulių aplinka“, Lietuvos mokslų akademijos biblioteka: <https://rinkiniai.mab.lt/M.Luksiene/biciuliai.html> (žr. 2025-01-15).

Šiomet minime tragiško likimo poetės Danutės Vacės Paulauskaitės (1945–2004) 80-ąsias gimimo metines

Danutė Vacė Paulauskaitė. Nuotraukos fragmentas. Fotografas nežinomas

Danutė Vacė Paulauskaitė (1945–2004) – poetė, eseistė, bibliotekininkė, spaudos darbuotoja, viena tragiškiausio likimo mūsų laikų kūrėjų. Ji išėjo Amžinybėn prieš du dešimtmečius. Dabar dažniausiai tų, kurie ją pažinojo, tarsi jausdami savo pačių kaltę dėl tokios jos gyvenimo baigties, prisimenama kaip savo valia sirgdama, atsiribojusi nuo pasaulio, išsekusi ir galimai iš bado mirusi talentinga poetė.

D. Paulauskaitė gimė 1945 m. rugpjūčio 11 d. Skuodo rajono Luknių kaime. 1963 m. baigė Lenkimų vidurinę mokyklą. Tais pačiais metais Skuodo rajono laikraštyje „Mūsų žodis“ ji debiutavo kaip poetė – rugpjūčio 24 d. čia buvo išspausdintas jos eilėraštis „Saulėgrąžų vasara“. 1965–1967 m. studijavo Vilniaus universitete, 1967–1969 m. dirbo Skuodo rajono bibliotekos Vaikų skyriuje. Tais metais Skuodo rajono laikraštyje „Mūsų žodis“ buvo išspausdinta nemažai jos jaunatviškų ir gana spalvingų eilėraščių. Jaunystėje rašė ir knygų recenzijas, apžvalgas. Viena jų (knygų apžvalga „Nelieskite žemės, ji mano ir vyturio akiai“) 1969 m. paskelbta šio laikraščio liepos 12 dienos „Literato“ puslapyje.

1969–1974 m. poetė studijavo Maskvos M. Gorkio literatūros instituto Poezijos skyriuje. Vėliau gyveno Vilniuje, dirbo leidinių „Statyba ir architektūra“, „Vilnius“, „Lietuvos pionierius“ redakcijose. 1980 m. išleido savo pirmąją eilėraščių rinktinę – „Gatvė vėjuotą dieną“. Nuo 1983 m. atsidėjo kūrybai. 1989-iejį paženklinanti išleista jos antrąja poezijos kny-

(Nukelta į 22 p.)

Nuotraukoje – Lenkimų vidurinė mokyklos abiturientai 1963 m. Danutė Paulauskaitė pirmoje eilėje pirma iš kairės; dešinėje – Danutės Paulauskaitės portretinės nuotraukos (apie 1980 m.) fragmentas. Fotografas nežinomas

ga – „Sezono uždarymas“ bei jos sugrįžimu į Žemaitiją, kur sunkiai sirgo Skuodo senamiestyje gyvenusi jau senyva jos motina. Poetė ją slaugė, prižiūradama ją pati pasiligojo. Kūrė ir toliau. 1990 m. buvo priimta į Lietuvos rašytojų sąjungą. Kai motina mirė, liko gyventi Skuode. Pardavusi savo nediduką, pažįstamų „avarinių“ įvardijamą butuką Vilniuje, iš „bažnytkaimio“, „provincijos miestuko“, kaip ji savo eilėraščiuose yra įvardijusi Skuodą, sugrįžti į sostinę, kur dažnai skrisdavo jos mintys ir laišakai, nebeturėjo nei jėgų, nei finansinių galimybių – už pinigus, gautus pardavus tą buvusią vėjo perpučiamą užuovėją Vilniuje, galėjo tik kukliai prasimaitinti. Skuode ji nebuvo nei prisiregistravusi, nei pas gydytojus lankėsi, nebuvo nei invalidumo dokumentų susitvarkiusi, negaudavo ir jokios socialinės paramos. Jos ji, kad jau ir sunkiai vaikščiodama, pablogėjus kalbai, neprašė, net kaimynų pagalbos atsisakydavo.

Skuode gyveno kasmet vis labiau atsiribodama nuo giminių, draugų, pažįstamų, nuo viso ją supusio pasaulio. Glaudesnius ryšius palaikė tik su poetu Stasiu Jonausku (1948–2018), kuris dirbo šalia jos namų veikusioje Skuodo rajono laikraščio „Mūsų žodis“ redakcijoje.

Ligai progresuojant, ramybę, atsakymus į visus jai rūpimus klausimus rasdavo ir savo gyvenimo filosofiją išguldydavo popieriuje. 2001 m. buvo išleista jos trečioji poezijos knyga – „Dviese su namais“.

Paskutiniaisiais savo gyvenimo metais į savo namus, kuriuose nebuvo jokių komunalinių patogumų, net televizoriaus, ką jau bekalbėti apie kompiuterį, telefoną, nieko neįsileisdavo. Aršalus orams, kambarėlių pasišildydavo užkūrusi krosnį. Sukaupusi jėgas, lazdele pasiramščiuodama maisto nusipirkti nueidavo į šalia buvusią parduotuvę. Pasiiekti miesto centro jėgų nebeturėjo. Tačiau net gyvendama tokiomis sąlygomis vis dar kūrė. Poetė mirė vieniša ir išsekusi Skuode. Ji suklupusi prie lovos negyva rasta 2004 m. kovo 1 d. savo namuose (ta data laikoma ir oficialia jos mirties data). Ten gulėjo ir rankraščiuose paliktas pluoštas jos eilėraščių bendru pavadinimu „Balsai nuo kapinių“, „Vagos“ leidyklai pažadėto spaudai pateikti esė rinkinio „Prie pietvakarių sienos“ apmatai.

Dalis paskutiniųjų poetės eilėraščių po jos mirties buvo paskelbta Skuodo rajono laikraštyje „Mūsų žodis“, o 2007 m. „Vagos“ leidykla Kaune išleido D. Paulauskaitės kūrybos rinktinę „Prie pietvakarių sienos“. Ją sudaro eilėraščiai, paskelbti trijose anksčiau išspausdintose jau minėtose jos poezijos knygose („Gatvė vėjuotą dieną“, „Sezono uždarymas“, „Dviese su namais“), taip pat knygose iki to laiko nepublikuoti eilėraščiai, eseistikos kūrinių pluoštas ir dienoraščio ištrauka. Leidėjai, atiduodami šią knygą skaitytojams į rankas, rašė, kad net mažiausi D. Paulauskaitės „kūrybos fragmentai perteikia egzistencinę įtampą ir dramatiškumą“.

D. Paulauskaitė – viena talentingiausių XX a. pab.–

Danutė Vacė Paulauskaitė.
Arnoldo Baryso nuotrauka

XXI a. Lietuvos moterų poečių. Jos kūriniai yra išversta į anglų kalbą ir kartu su Juditos Vaičiūnaitės, Onė Baliukonės, Nijolės Miliauskaitės, Tautvydos Marcinkevičiūtės poezija išspausdinta 263 puslapių apimties knygoje „Five Lithuanian women poets / Judita Vaičiūnaitė, Danutė Paulauskaitė, Onė Baliukonė, Nijolė Miliauskaitė, Tautvyda Marcinkevičiūtė“ [selected and translated from the Lithuanian by Jonas Zdanyns], Vilnius: Vaga, 2002.

Interneto svetainėje „Rašyk.lt“ pažymima, kad „D. Paulauskaitės eilėraščių specifika – lyriniai išgyvenimai. Pasaulis jos suvokimų erdvėje intymus, giliai asocijuotas su poetės buvimu, požiūriu, vertinimais. Jis neatskiriamas nuo tampriai į ją įaugusios buities, dažnai žeidžiantis, net alinantis. Toks betarpiškas kontaktas suteikia poetei galimybę kiekvienos dienos išgyvenimus tarsi atplėšti nuo savo sielos ir pateikti dar tebekvėpuojančius gyvybine ši-

Danutės Paulauskaitės poezijos
knygų viršeliai

luma, tebeaidinčius nenurimusiu pulsu.“

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Dalia Tamošauskaitė (Zabitenė), „Nebūnant būti“, *Šiaurės Atėnai*: <http://www.satenai.lt/2020/07/24/nebunant-buti/> (žr. 2025-01-12).
2. „Danutė Paulauskaitė“, *Rašyk.lt*: <https://www.rasyk.lt/rasytojai/danute-paulauskaite.html>, žr. 2025-01-12).
3. Danutė Mukienė „Skuodo rajono laikraštis ir jo aktyvas“, *Universiteto žurnalistas*, 1984-06-12, p. 61–62.

